

**Adami Tanneri E Societate Iesv, S. Theologiæ D. Et In
Academia Ingolstad. Professoris, Theologiæ Scholasticæ
Tomus ...**

Cum triplici Indice

De Fide, Spe, Charitate, Iustitia, Religione, caeterisq[ue] virtutibus [et]
vitijs: ac varijs hominum statibus. Secvndæ Secvndæ S. Thomæ
Aqvinatis Respondens

Tanner, Adam

Ingolstadii, 1627

V. Ad quidnam, quomodo, & quosnam obliget præceptum ieiunij
Ecclesiastici; & quinam ab eo excusentur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72877](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72877)

dam locis, puta in Hybernia ieiunium quartæ ferie etiamnum perduret. De qua re plura Turrianus lib. 1. pro Apostolis canonibus cap. 3. & Bellarminus cit. lib. 2. cap. 17. & 18.

Diebus autem rogationum communi Ecclesiæ iure abstinentia a carnibus non est in præcepto, sed solum in consilio, ut videre est apud Bellarminum cap. 21. Sicubi tamen in aliqua diocesi peculiare aliquod hæc de re præceptum extet, negligendum non erit, non secus ac de festis alicuius Diocesis proprijs accidit. &c.

Omitto ieiunium aduentus, quod olim pio Ecclesiæ Romanæ more obseruatum fuisse, patet ex Innocentio III. capit. *Consilium* de obseruatione ieiuniorum; idque etiamnum non tam ex præcepto, quam ex consilio aut voto à multis seruari Ecclesiæ vsus satis aperte testatur, inquit Bellarminus lib. 2. cap. 20.

85 V. Tempore vero paschali, quod est inter pascha & Pentecosten, dieque Natalis Domini, ieiunandū non esse, tradunt SS. Patres apud Bellarminum lib. 2. cap. 23. Maioriqu; olim seueritate in hæreticorum quorundam detestationem prohibitum fuit, ieiunare diebus Dominicis, ut videre est apud Epiphanium doct. compend. Ambrosium epist. 83. Augustinum epist. 86. ad Casulanum & epist. 119. ad Lanuariū, & in Concilio Gangrensi canon. 18. & Carthaginensi. IV. Canon. 64. Bracharensi I. cano. 4. Iam verò ieiunium his diebus non simpliciter est prohibitum, sed solum si quis vel ex superstitione ieiunet, ut Montanistæ faciebant, vel ex errore, ut Manichæi & Priscillianistæ; vel ex contemptu Ecclesiæ, ut Eustathiani, Aeriani; vel denique cum scandalo aliorum, ut si quis vnā hebdomadæ diem ieiunaturus, eligat præ alijs diem Natalis Domini, aut Dominicam. Alioqui enim si quis vel ad tentationem carnis superandam, vel causā morbi corporalis curandi, vel quia vult ieiunū totius anni, aut integri mensis, non peccabit, si paschali tempore, vel in Dominica die, vel etiam in Natali Domini ieiunauerit, ut ex Epiphanio, Hieronymo, & Augustino locis cit. docet. Bellarminus cit. lib. 2. cap. 23.

86 Interim tamen probare nullo modo possum, quod in cœnobio quodam Virginum communi more receptum scio ut ieiunium quadagesimale, soluant primum. Feria secunda Paschatis, ipsoque festo Paschatis adhuc à carnibus abstineant. Hoc enim nec vllō antiquitatis exemplo probari, nec excusari necessitatis, aut honestatis alicuius prætextu potest, adeoque planè superstitionis obseruationis, totius Ecclesiæ consuetudini repugnantis speciem habere videtur. Grauius Ambrosius epist. 83. *Dominica ieiunare non possumus; quia Manichæos etiam ob istius diei ieiunia iure damnamus. Hoc est enim in Resurrectionem Christi non credere, si legem quis ieiunij die Resurrectionis indicat.*

D V B I V M V.

Ad quidnam, quomodo & quosnam obliget præceptum Ieiunij Ecclesiastici & quinam ab eo excusentur.

S. Thomas 2. 2. q. 147. a. 4. 5. 6. 7. 8.

87 **Q**uæritur primo, ad quidnam obliget præceptū ieiunij. Vbi rursus non est quæstio de ieiunio morali, vel naturæ; hoc enim ex parte ipsius refectionis quoad substantiam, numerum vel tempus spectatæ, nulla certa lege definitum est; sed eatenus solum obligat, in quantum cuique certa quædam abstinentia à cibo potuue necessaria est, ad violationem alterius virtutis vitandam, puta castitatis, aut penitentia &c. Est igitur quæstio solum de lege ieiunij ecclesiastici, ad quidnam obliget. Et respondetur breuiter, obligare, ut seruetur debitus modus in tribus. 1. in qualitate ciborum. 2. in multitudine refectionum. 3. in hora seu tempore refectionis.

88 Quantum ad primum, abstinentum est vi huius præcepti, diebus quidem ieiuniorum, extra Quadagesimam, à carnibus tantum; nisi forte alicubi specialis consuetudo plus etiam exigat: in quadagesima verò à carnibus, ouis, & lacticijs; ex capit. *Denique* dist. 4. ex S. Gregorio epist. ad Augustinum Anglorum episc. nisi alicubi receptus & approbatus mos patriæ etiam oua & lacticia licita fecerit, ut post S. Thomam q. 147. a. 8. ad 3. comuniter notant omnes, & ipsa passim docet experientia ac vsus Germaniæ: licet nec in hac eadem vbique sit consuetudo: id quod ex proprijs locorū moribus vel legibus descendit; ut merito cum Hieronymo epist. 28. ad Lucinium scripserit. S. Thomas cit. a. 8. ad 3. *Vnaquaque Provincia abundet in suo sensu; & præcepta maiorum leges Apostolicas arbitretur.*

Et quamuis Nauarrus Manual. cap. 21. num. 15. requirat, ut talis consuetudo durauerit saltem per quadraginta annos; id tamen non ita scrupulose & mathematicè accipiendum videtur: sufficit aliquot annis durasse, Episcopo vel Papa sciente, nec contradicente, ut iam dudum tradidi, iuxta comunem doctrinam de abrogatione legum tom. 2. disp. 5. q. 7. dub. 1. & recte etiam notauit Lessius lib. 4. cap. 2. dub. 2. In dubio consulendum iudicium prudentum, præsertim verò Ecclesiæ Prælatorum, ut recte Valentia disputat. 9. quæstione. 2. punct. 3.

89 Quod ad secundum attinet, diebus illis quibus solummodo est *carnis priuium*, puta diebus veneris, sabbati &c. nihil peculiare de paucitate refectionis decretum est: at diebus proprie dicti ieiunij, puta Quadagesimæ, vigiliarum, &c. necesse est vnica tantum refectione esse contentum; ita nimirum, ut non liceat sæpius quàm semel intra diem naturalem ieiunij, sumere cibum ad corpus nutriendū, saltem

nota-

notabiliter, vt ex vsu Ecclesiæ, post S Thomam q. 147. a. 6. ex cõmuni docent Caietanus in Summa V. *Ieiunium*, Nauarrus manuali cap. 21. n. 13 Ioannes Medina de ieiunio q. 5. Gregorius de Valentia q. 2. punct. 3.

Et quamuis in ea vnica refectione plus aliquanto cibi sumi possit, quam ordinarie sumebatur, vt recte notauit Toletus lib. 6. cap. 2. num. 4. & constat ex Ecclesiæ praxi; curandum tamen est, vt consistatur intra leges temperantiæ, iuxta S Thomam quæst. 147. art. 6 ad 2. si non fiat, peccatur quidem contra virtutem temperantiæ, attamen ieiunium non soluitur, vt docet Medina tract. de ieiunio quæst. 11. et si quidam aliter docuerint.

Quod si quis, postquam semel à mensa surrexit, animo finiendi refectionem, siue prandium, rursus, licet post paruum interuallum, mensa accumbat, & epuletur, ieiunium violat, vt docet Nauarrus loc. cit. Secus est, si quis animo statim redeundi, & prandium continuandi à mensa furgat, vt recte Caietanus loc. cit. Quod etiam concedit Lessius lib. 4. cap. 2. dub. 2. si quis animum quidem non habuerit redeundi ad comestionem, tamen durante adhuc prandio, mutet intentionem.

90 Ieiunium autem non violant potus aquæ, aut etiam vini, licet quid modicum simul edatur, ne potus noccat; nec quæ sumuntur per modum medicamenti, vt Electuaria; si modo fraus absit; neque sumpta ad prægustandum, vel per modum cuiusdam præseruatiui, ne quis v. g. inter legendum ad mensam, vel in alijs occupationibus notabiliter viribus deficiat. Quod si quis die ieiunij se inebriet, peccabit quidem mortaliter contra leges temperantiæ; at non contra legem ieiunij, iuxta S Thomam loc. cit. a. 6. ad 2. & communem.

91 Sed nec violatur ieiunium per collationes vesperinas; In quibus iuxta receptas locorum consuetudines, sumitur aliquid panis, aut fructuum, etiam per modum alicuius exigui nutrimenti, hoc enim licitum fecit præscripta consuetudo, vt ex communi docent citati. Quantitas vero eiusdẽ definienda est ex cõmuni consuetudine patriæ, & vsu prudentum, & piorum virorum.

Addit Azor lib. 7. cap. 8. q. 8. excusari etiam viros nobiles, qui paulo maiori, quam ceteri vtuntur collatione respectiue; tum quia id consuetudo permittit; tum quia solent esse debilioris valetudinis, & assueti delicatioribus & pluribus epulis. Certe modicum frigidi piscis, aut pastæ seu placente sumere, vbi id moris est, non videtur esse illicitum. Offæ autem recens costæ vt male pransis, alijsq; infirmis, & indigentibus non sunt illicitæ: ita ad Ecclesiastici ieiunij communes leges ac normam non quadrant, quæ proinde veteri more ad cõmunes religiosorum ieiunantium mensas non inferuntur; tum ne frustra aliorum assidentiũ irritetur appetitus: tum ne id etiam trahi facile possit in exemplum: quasi id vniuersim ieiunantibus liceat.

92 Aliæ refectiones interdiu per se non sunt licite, sed in ijs plus minusue peccabitur, pro ratione, quantitatis. Quod si quis sæpius modice comedendo, perueniat ad notabilem quantitatem, is etiam peccabit mortaliter, cum actus illi in vnum effectũ

coëant, non minus quam multa furta parua, vt recte Lessius dub. 2. n. 10.

Et quamuis liceat alioquin prandij refectionẽ differre in cœnam, non licet tamen ideo absque peculiari causa, circa meridiem sumere collationẽ; cum huic rei nec lex, nec consuetudo patrocinetur, vt cum Caietano & Nauarro recte docet Valentia loc. cit. sed ex causa licet, vt docent Sa, Azor, & alij citati.

Verum dubitatur primo, an aliquis toties peccet contra ieiunij legem, quoties interdiu, post primã refectionẽ sine causa excusante, comedit corpus reficiendo. Respondeo, probabilius videri, solum peccare in secunda refectione, non in tertia, nisi secunda vacauerit graui peccato, propter inadvertentiã, vel paruitatem materiæ. Ita docent Durandus in 4. dist. 15. q. 11. Gabriel in 4. d. 16. q. 3. a. 3. dub. 5. Caietanus hic. q. 146. a. 8. Syluester V. *Ieiunium* q. 8. Nauarrus cap. 21. num. 14. Valentia cit. punct. 3. Sa. loc. cit. & Azor cap. 9. q. 2. licet contrarium dixerint Maior in 4. d. 15. q. 6. Ioannes Medina tract. de ieiunio q. 5 & Couarruias lib. 4. variarum cap. 10. n. 13.

Ratio est. Quia vt habere videtur communis fidelium sensus, Ecclesia non prohibet vltiorem comestionem quomodocunque consideratam, sed solum prout quis per illam transgreditur hunc quasi ieiunij limitem, qui est vnica comestio.

Interim dubium non est, peccari toties, quoties die ieiunij carnes comeduntur; & supponunt communiter omnes, idque ex ipso fidelium sensu, non excusare paruitatem materiæ: quod eatenus verum existimo, quatenus esus carnis seu cibi vetiti, existimatur aduersari fidei professioni. Alias non video, cur non æque in hac, ac in alijs materijs, à mortali excusare possit materiæ paruitas.

94 Secundo dubitatur, an & quomodo peccent, ij, qui oblato cibo, inuitant ad comedendum læpius, contra ieiunij legem. Respondeo, peccat mortaliter, si id faciant per contemptum, aut cum graui scandalo: aut si directe intendat violationem ieiunij, siue alterius peccatum mortale: Venialiter autem tantum peccat, concurrentibus tribus circumstantijs 1. vt quis non intendat comestionem alterius, quatenus iterata vel prohibita; sed solum quatenus comestio est. 2. vt alter sit alias violaturus ieiunium, licet à te non inuitatus. 3. vt eiusmodi inuitatio fiat ex aliqua causa, saltem cuiusdam vrbanitatis ac amicitie; quod si causa grauior esset, posset inuitari etiam, qui alioquin non erat violaturus ieiunium. Ita docet Gregorius de Valentia loc. cit. cum Caietano V. *Ieiunium*, Nauarro n. 24.

95 Quod quidem de offerentibus solummodo cibos non habet, magnam difficultatem; nec de inuitantibus, si quem alioquin cœnaturum inuites, non tam ad cœnam, quam ad locum & confortium cœnæ, vt nimirum hic potius, quam alibi cœnet, vt docet etiam Azor lib. 7. cap. 3. q. 12. Sed difficultatem habet si quis alterum absolute ad cœnam illicitã inuitet; quia ad rem, quæ sine peccato mortali hic & nunc fieri nõ potest, mortale peccatum est directe inducere: quod etiã in proposito casu censeo locum habere cum Azorio; nisi quis forte inuitet.

inuitet ad comedendum quidem, sed non ultra quantitatem, quæ excedat limites peccati venialis; tunc enim ad comedendum inuitare solum erit veniale. De hospitibus autem carnem, aut conam apponentibus in fine huius dubij agetur.

96 Quod ad tertium, nempe horam competentem refectiois attinet, solum quidem erat hac de re varia lex & consuetudo. Initio enim abstinerebatur usque ad vespeream; deinde usque ad horam nonam ab ortu solis. Sed iam licet circa meridiem plus minus sumere refectioem, iuxta receptam ocorum consuetudinem, ita scilicet, ut sumi possit hora vndecima, non ante tamen, nisi ex causa peculiari, ut ex cap. solent & Glossa ibidem de consecrat. d. 7. notauit Lessius cit. dub. 2. & pluribus Bellarminus lib. 2. de bonis operibus in particulari cap. 2.

Nec est peccatum, etiam in Quadragesima, vespere priuatim recitare, post sumptum prandium, ut recte Caietanus; neque peccat horam prandij ex causa preueniens, ut iter factus, aut propter hospitem. Neque sine causa tempus prandij anticipare, perse loquendo, plus est quam peccatum veniale, ut recte Gabriel in 4d. 16. q. 3. a. 3. dub. 1. & Angelus V. Ieiunium, q. 2. post Innocentium, Ioannem Andreæ, Ostiensensem, Archidiaconum; etsi contrarium dixerint Syluester V. Ieiunium q. 4. Caietanus hic q. 147. a. 7. Nauarrus manuali c. 12. n. 27. & Azor c. 22. q. 4. quia non substantia, sed sola quædam circumstantia ieiunij, perse non admodum grauis violatur.

97 Quæritur secundo, quomodo, & quomodo obliget præceptum ieiunij Respondetur sequentibus pronuntiat. I. licet omnia quidem Ecclesiæ ieiunia, etiam ipsius Quadragesimæ, ex solo præcepto humano, non diuino obligent, ut habet communis sententia; id ipsum tamen Ecclesiæ præceptum ex suo genere sub peccato mortali obligat, ut habet communis sensus fidelium, & consensus Doctorum apud citatos, contra Angelum V. Ieiunium, qui putat, tantum obligare sub veniali: quamuis à mortali facile excusare possit, tum paruitas materiæ, tum ignorantia, & bona fides.

In quem sensum vniuersim à mortali excusari docent Syluester V. Ieiunium q. 8. Caietanus ibidem & Nauarrus cap. 21. Manual. n. 20. eos, qui bona fide, & sine crassa ignorantia existimant, se habere iustam causam non ieiunandi, etiam si re ipsa fallantur.

98 Stante vero dubio, an quis ieiunium seruare teneatur, existimat quidem Lessius dub. 5. ieiunium esse seruandum; quasi lex & obligatio legis sit in possessione, meliorisque conditionis: Sed quia hoc ipso etiam dubitatur, an talis contineatur sub lege ieiunij, seu quod idem est, an lex ieiunij ad eum pertineat; existimo parem esse huius rationem cum eo qui dubitat, an aliqua à se ut ita dicam, lex voti sit edita, qua constringatur. Secus foret si obligatio legis aut voti certa sit, etiam respectu operantis, sola autem executio incerta. Nam in priori casu, libertas operantis; in posteriori obligatio legis seu voti velut in possessione est, & hoc ipso melioris conditionis, ut suo loco generatim dictum tomo 2. disp. 2. q. 6. dub. 4.

99 II. Præceptum ieiunij Ecclesiastici obligat omnes & solos Christianos, rationis ita ca-

paces, ut possint mortaliter peccare; nisi eos aliqua rationabilis causa excuset. Pueri vero ante usum rationis, & quidem ut consuetudo ac probabilis sensus Doctorum legem interpretatur, ante septennium, nulla ieiunij lege tenentur. Itaque etiam carnes comedere possunt, iisdemque ab alijs ministrari, ut dictum etiam tom. 2. d. 5. q. 6. dub. 2. & docent Corduba in summa q. 40. Sa. V. Ieiunium, & Azor tom. 1. lib. 7. cap. 27. q. 3. post Innocentium, & Caietanum.

Causa vero à lege ieiunij ex toto, vel ex parte, excusantes generatim sunt tres, ut annotat Caietanus V. Ieiunium & colligi potest ex S. Thoma q. 147. a. 4. nimirum Impotentia, Necessitas seu Labor, & Pietas.

100 III. Ob impotentiam excusari censentur, qui absque notabili detrimento suo, vel alterius, ieiunare non possunt. Qua de causa à lege vnius refectiois excusantur, 1. infirmi, conualescentes, & debiles, qui crebris & modicis refectioibus indigent. 2. prægnantes & lactantes, quæ si ieiunent, non habent sufficiens pro se & prole alimentum. 3. pauperes, qui non habent sufficientem cibum pro vna refectioe, ut ex communi docent Valentia pun. 5. & Azor lib. 7. cap. 27. quæst. 5. 6. & 7. 4. qui nondum impleuerunt annum ætatis Vigagesimum primum; cum ad id usque temporis soleat durare incrementum hominis, ut cum S. Thoma ex communi docent Valentia, Azor Sa locis citatis, quidquid nonnulli dixerint. Quamuis conueniens sit, ut etiam prius incipiant assuescere ieiunij; & vero nonnunquam lege naturali, propter vincendas carnis tentationes, ad id teneantur, de quo grauitè monet Peltanus lib. 2. de ieiunio cap. 17. Sicut ad ieiunia religionis tenentur, Professi, etiam ante annum vigagesimum primum ut docent Sa, V. Ieiunium & Azor cap. 28. q. 3. post Syluestrum, Rosellam, Ledesnam, Cordubensem; licet neget Medina in Confess. instructione.

101 5. Excusantur Senes, ut plurimum sexagenarij, ob imbecillitatem; quamuis hic non ita præsumitur sit certus terminus; adeo ut si ea etiam ætate adhuc robusti sint, à ieiunio non excusentur, id quod arbitrio prudentis, præcipue Superioris diiudicandum, ut docent Caietanus in Summa V. Ieiunium, Nauarrus Manual. cap. 21. num. 16. & Valentia loc. cit. etsi nonnulli absolute pro viris quidem sexagesimum, pro feminis quinquagesimum ætatis annum, velut legis ieiunialis terminum constituent, ut videre est apud Sa. V. Ieiunium num. 9. & probabile censet Azor cap. 28. q. 4. qui tamen potius requirit in viris annos septuaginta.

102 IV. Necessitatis titulo excusat labor grauis quorundam opificum, non ferens ieiunium, puta agricolarum, fabrorum ferrariorum, & lignariorum, sutorum &c. ut & iter diurnum agentium; nisi triteris susceptio sit mere spontanea, qua sine villo detrimento vel comodi iactura carere possis; talis etiam est causa petenti coniugi debitum reddendi vel ei non displicendi; cum hæc alioque per ieiunium impediuntur. Item si magna alioquin comoditas lucri seu comodi acquirendi negligenda sit per ieiunium. Et quotiescumque demum aliquis ieiunando vacare neque alicui operi, sibi suisue

necessa-

necessario, vt cum S. Thoma cit. q. 147. a. 4. do-
cent citati. Labor autem leuis, vt in opificio sartor-
um, & tensorum, à ieiunio non excusat, vt ex
communi docent Lessius dubi. 6. & Toletus lib.
6. cap. 6. qui tamen nec futuribus parcat.

103 V. Titulo pietatis excusatur, quisquis aliquod o-
pus melius Deoque gratus simul cum ieiunio præ-
stare non potest, vt est concionari, in scho. is doce-
re, confessiones audire &c. item cū peculiari qua-
dam aliorum ædificatione, suoque profectu spiri-
tuali peregrinari, vt cum Caietano V. *Ieiunium*, &
Nauarro Manuali cap. 21. num. 18. docet Valen-
tia loc. cit.

Sed & Azor lib. 7. cap. 29. quæst. 1. existimat, id-
que exemplo Spiridionis comprobatur ex Sozome-
no, & Nicephoro lib. 8. c. 24. ieiunium aliquan-
do sine fraude prætermisum, omni culpa vacare,
eo quod bona fide amici, vel peregrini causa solua-
tur, ob amicitiam seu charitatem; si nimirum ami-
ci illi tali videantur amicitia officio recreari & in-
digere.

Itaque si quis ob aliquam ex supradictis causis,
seruata abstinentia ciborum prohibitorum, non
ieiunet, non peccat saltem mortaliter; non solum
si euidenter sciat, aliquam eiusmodi causam subesse;
sed etiam si quis probabiliter, aut saltem bona
fide, citra ignorantiam crassam vel affectatam exi-
stimet, talem causam hic & nunc subesse, vt supe-
rius dictum & notauit Valentia loc. cit.

104 Dicere autem, in quibusdam prouincijs, vi con-
suetudinis, ieiunij legem vniuersim etiam in Qua-
dragesima non obligare, nisi tribus in hebdomade
dieb⁹, hæcenus non audeo, nec inuenio ex auctori-
ribus, qui id affirmauerit. Quamuis enim passim id
à confessarijs permittatur, id tamen non alia ratio-
ne permitti credo, nisi quia rationabiles causæ al-
legantur, quæ probabiliter à ieiunio quotidiano ex-
cuset. Et valde notandum est, consuetudinē legi
non derogare, nisi ea consuetudo circa actus legi
contrarios versetur, in ea scilicet materia, & cum
ijs circumstantijs, quibuscum alioqui lex obliga-
ret. Alioqui legi nihil derogat.

105 VI. Illud potius circa prædictas causas generatim
notandum, eatenus solum quamq; causam à ieiunio
excusare, quatenus cum ieiunio pugnat, vt ex com-
muni docent Medina q. 9. Caietanus V. *Ieiunium*,
Nauarrus c. 21. n. 22. & Valentia q. 2. pun. 5. Hinc
ergo ob causam rationabilem excusatus, vt sapius
comedat, potest quidem probabiliter etiam horam
præuenire, vt cum Caietano sentiunt Valentia & Sa;
& potest etiam sapius comedere, quam bis, vt ha-
bet communior sententia Caietani, Nauarri, & A-
zorij lib. 7. cap. 9. q. 3. quamuis neque Medina: sed
non ideo potest carnes comedere, vt ex communi
recte docent Medina de ieiunio quæst. 11. & Valen-
tia q. 2. pun. 5.

Neq; excusatus, vt carnes possit comedere, hoc
ipso vniuersim potest bis comedere, aut etiam horam
præuenire, vt docent iidem; nempe si cui eo solum
nomine carniū esus sit concessus, quia abhorret
à cibus prohibitis, tamquam sibi nociuis, aut alias
non convenientibus: secus si esus carniū
concedatur, ad euitandam aliquam debilitatem, vt
cum Medina de ieiunio q. 5. & Nauarro cap. 21.

num. 22. docet Lessius dub. 6. Quidquid Gabriel
in 4. dist. 16. a. 3. dub. 1. Caietanus hic q. 148. a.
7. & 8. Azor lib. 7. c. 10. q. 3. & Toletus lib. 6. cap.
3. absolute dixerint, ijs quibus concessus est esus
carniū die ieiunij, consequenter etiam esse con-
cessam frequentiorem comestionem.

Neque item is cui licet horam præuenire, hoc
ipso est à ieiunando excusatus; neque item neces-
sitas, aut iusta causa, quæ excusat ab integro iei-
unio, videtur excusare ab omni parte eius; iei-
unare enim debet sicut potest, vt ex communi do-
cent Nauarrus numero 22. Valentia & alij locis
citatis.

106 VII. Non tamen est dubitandum, quin ex ea-
dem causa necessitatis, rite & secundum debitam
proportionem accommodata, etiam licitus esse
possit esus carniū, aliorumue ciborum prohibi-
torum. Ita enim titulo necessitatis excusantur, tum
ij quibus ratione ægritudinis euidenter constat
necessarium esse carniū esum, vt ex commu-
ni docent Medina de ieiunio q. 9. & Valentia q. 2.
punct. 5. Item qui non habent aliud, quod come-
dant, quam carnes, vt docent Bellarminus lib. 2. de
bonis oper. in particulari cap. 9. & Azor lib. 7. cap.
27. quæst. 7. Quo titulo etiam excusari possunt, ex
iusta causa famulantes in locis hæreticis, vt signifi-
cat Lessius dub. 5. num. 35. quia non est mens piæ
matris Ecclesiæ, vt tales ad solum panis esum velit
adstringere, modo interim scandalum & offensio-
nem caueant, profitendo nimirum se tali casu &
necessitate non obligari.

107 Eadem ratione secluso scandalo, & ad stipulante
vsu, excusari videntur pauperes, qui ob magnam
egestatem loco butiri vel olei, quorum neutrum
moraliter habere possunt, vtuntur diebus iei-
unij pinguedine liquefacta, siue ex anseribus, siue
ex bobus, siue ex porcis; præcipue ijs in locis, in
quibus licitus est vsus ouorum & casei, vt indicant
etiam Syluester V. *Ieiunium* q. 5. num. 16. & Azor
cap. 21. quæst. 8. Vt enim pauperes isti ossam ex
sola aqua, nulla pinguedine conditam comedant,
obligare velle, nimis quam durum, nec
benignæ Matris Ecclesiæ menti consonum esse
videtur.

108 Eodem titulo excusari posse videntur ij, qui ob
eamdem paupertatem, datas sibi à ditioribus, fini-
tis Bacchanalibus, reliquias carniū comedunt, vt
quæ nec seruari commode possunt, vsq; ad Pascha;
nec durante Bacchanaliorū tempore consumi: nec
conuenit, in tanta pauperum egestate, cibos iam
ante præcoctos in vanum perire. Accedit, quod ea
passim in Germania viget consuetudo, Ecclesiæ
Prælati, vt apparet, non incognita; qui hoc ipso
dispensare videntur: nisi malis dicere, ea consuetu-
dine aduersus legem esse præscriptam.

Addunt nonnulli, eam necessitatem quoque ex-
tendi ad puerperas; aut si quis conualescens ex graui
morbo vires exhauerit, vt indicant Medina de iei-
unio & Valentia q. 2. punct. 5. Sed hæc in casibus
dubijs reponenda videntur, quando puerperæ
communiter etiam sine carniū esu, ouis, & lacti-
cinijs satis convenientem victum sibi parare pos-
sunt, & plerumq; solent; & si quid præterea opus est
dispensationis postulatione impetrare solent.

VIII. His igitur, & alijs quibuscunque casibus dubijs, opus est dispensatione; quam Episcopus, vel illo absente Parochus, aut respectu Religiosorum, Prælati dare potest. Sed & Ordinario præsentem, si vel Ordinarius, vel consuetudo hoc Parocho concedat, vt communiter concedit, licite dispensabit Parochus, vt notauit Azor lib. 7. cap. 29. q. 3. & dictum tom. 2. disp. 5. q. 7. dub. 2.

Causa verò dispensandi est, tum dubia obligatio, tum magna in ieiunando difficultas, vt notat Sa V. *Ieiunium*. Quare si quis in dubio, an teneatur ieiunare, à Superiore dispensationem impetret, non peccabit non ieiunando, vt post Caietanum, Nauarrum, & alios ex praxi docet Valentia loc. citat.

Vt autem aliquis, aut omnino, aut certe pro aliquibus diebus, in perpetuum à ieiunij lege fiat immunis, solius Papæ dispensatione fieri potest.

Medicus autem & Confessarius solum interpretari possunt legis obligationem, & declarare non obligare legem, si necessitas seu excusatio sit euidentis; at in dubio dispensare non possunt vt, ex Angelo rectè notauit Azor lib. 7. cap. 29.

Consuetudo vero præscripta tametsi vitæ legem humanam ieiunij, non minus quam ceteras leges humanas, moderari aut adstringere possit, vt ex capit. *Consilium* de obseruatione ieiuniorum, ex communi tradunt Medina de ieiunio q. 8 Syluester V. *Ieiunium* q. 2. Azor lib. 8. cap. 30. q. 1. hætenus tamen eousque inualuisse non videtur, vt quod complures faciunt, satis sit, in quadragesima, aut à carnibus seu cibis vitetis solum abstinere, aut ter solum quatuor hebdomade ieiunare; quando ij, qui alterutrum horum hætenus fecerunt, non nisi alijs titulis & causis, præuio prudentum Confessariorum iudicio, id sibi vindicasse censentur; & in contrarium ieiunandi consuetudo non solum in Religionibus omnibus bene constituta, qui vniuersim non diuersa à secularibus lege tenentur, sed etiam apud complures sæculares pios cordatos vtriusque sexus homines inuoluta consistit, vt etiam superius dictum.

Quæritur tertio, an nolentibus ieiunare possint apponi carnes vel cœna ab hospitijs. Respondeo in modò sequentè. I. In lotis planè Cathol. id non licet; nisi forte aut peculiaris necessitas id exigat, aut allegantibus facultatem comedendi cibos vitetos merito fides haberi possit, vt post Gabrielem in 4. dist. 16. q. 6. a. 3. dub. 6. Nauarrum cap. 21. Manual. num. 26. docet Lessius dub. 4.

II. In locis vero mixtis, si quod peculiare Magistratus præceptum non obstat, videntur apponi posse cibi prohibiti, si peregrini hospites id petant, & non possit hospes postulationem recusare absq; suo damno, vel quia esset ab hospitijs deserendus, vel à Magistratu puniendus; modo interim nullus Religionis contemptus aut scandalum interueniat, vt notauit Lessius loc. cit. Quæ ratione etiam excusari possunt famuli (eadem aut maior est ratio vxorum) qui necessitate quadam adacti, coquunt vel apponunt dominis hæreticis cibos prohibitos; vt & qui comitantur dominos, ad conciones hæreticas vt generatim dictum D. 2. q. 6. dub. 8.

Similiter cœna nolentibus ieiunare potest apponi. 1. si non confitetur obligationem hospitum, nec opportunum est, eos hac de re interrogare. 2. si eis cœna denegari non possit sine damno, vt antea dictum. 3. si apud aliquem diuersantes cœna negata grauius essent eum offensuri, puta Deum blasphemando, contra Deum murmurando &c. quia licitum est homines abducere à maiori malo, per minus, quando maius impeditur commodius non potest, vt dictum cit. D. 2. q. 6. dub. 8. & docent Gabriel in 4. dist. 16. quæst. 3. a. 3. dub. 6. & Lessius loc. cit.

An verò peregrini teneantur, proprijs legibus ieiuniorum, siue eius loci, in quo diuersantur, siue eius loci; ad quem pertinent, & ex quo discesserunt, diximus tomo 2. disp. 5. q. 6. dub. 2. vbi ad vtrumq; respondimus negatiuè, per se nimirum loquendo, & secluso scandalo, dolo, alioque incommodo per accidens interueniente; posse enim quemque se accommodare eius loci legibus & moribus, in quo peregrinus diuersatur.

Quod tamen procul dubio, ex omnium Theologorum mente, idem assententium, quos ibidem citauimus, intelligendum est, de moribus & legibus per se licitis ac honestis: illicitis enim nemo se probe conformabit. Quare qui ex loco Catholico quadragesimæ tempore, transit ad locum hæreticum, in quo Quadragesima proprijs, sed malis moribus ac legibus, sine ieiunio celebratur, procul dubio mortaliter peccabit, si tali loco carnes comedat.

Quod si in loco illo hæretico, ob retentum vsu veteris Calendarij, Quadragesima, seu alterius ieiunij tempus necdum celebretur, distinguendum videtur. Si enim hæretici illi illicitè noui Calendarij vsu hætenus respuant, nec sit eo loco Catholica aliqua Ecclesia, siue populus, qui necessitate cogente, Ecclesiæque Prælati indulgentibus, licite Calendario veteri vtatur, tum rursus illicitum erit peregrino eo loco transeunti, moribus & legibus eius loci sese accommodare, carnibusque, alias eo tempore ab vniuersali Ecclesia vitetis, vesci, quia mores illi & leges particulares talis loci quoad hoc sunt illiciti.

At verò si tali loco, Calendarij veteris vsu licite ab omnibus retineatur, aut certè in eo loco Catholicus populus propriam Ecclesiam habeat, quæ ob dictas superius causas, licite antiquo Calendario vtatur, esto Magistratus hæreticus, alijque peccent, ob noni Calendarij neglectum, eo quod per illos stat, quò minus recipiatur; probabile est, peregrinum in ea communitate Catholica versantem, licite sese eius particularibus moribus & legibus posse accommodare; modo interim vel in eodem loco vel in alio, communes illas & vniuersales vniuersalis Ecclesiæ leges de Quadragesimali, alioque communi ieiunio præscriptas obseruet: nam vt omnino talis ab ea obligatione immunis transeat eò quod leges illæ secundum se non sunt particulares, sed vniuersales, existimo fieri non posse, vt etiam docui cit. tom. 2. disp. 5. q. 6. dub. 2. num. 33.

Neque hætenus vllum autorem legi, qui oppositum doceret: quia concederet, posse Catholicum ex loco, vbi iuxta nouum Calendarium Quadragesima celebratur, transeuntem ad locum

hæreticum, vbi iuxta vereris Calendarij illicitum vsum, Quadragesima necdum celebratur, etiam si ibi nulla sit Ecclesia, nullusue populus Catholicus, qui per accidens licite eodem illo antiquo Calendario vtens, Quadragesimam itidem necdum celebret; posse inquam talem peregrinum licite, iuxta mores & leges particulares loci illius hæretici, carnes comedere, contra legem vniuersalem Ecclesiæ ad quam pertinet. Et ratio est manifestæ; quia tales leges & mores particulares illius hæretici loci, in quo peregrinus diuersatur, non sunt liciti; quibus proinde nemo se licite potest conformare. Idemque in simili de festorum dierum celebratione dicendum, vt loco citato n. 33. itidem significauimus.

DVBIVM VI.

De Castitate, velut tertia parte subiectiua temperantiæ, & Virginitate eidem subiuncta.

S. Thomas 2.2. q. 151. 152.

113 **Q**uæritur primo, an & qualis virtus sit Castitas; & quomodo à pudicitia distinguatur. Respondeo breuiter I. Castitatem esse virtutem, & quidem specialem, ab abstinentia distinctam. Ita S. Thomas cit. quæst. 151. art. 1. 2. & 3. Constat ex Apostolo 2. ad Corinth. 6. v. 5. vbi ieiunij, alijsque virtutibus, seu virtutum actibus adiungit castitatem. Ratio est; quia temperantia est proprie circa concupiscentias delectationum tactus, quas moderatur & refrenat; ac proinde vbi sunt diuersæ rationes delectationis, necesse est diuersas esse virtutes speciales sub temperantia comprehensas: at verò castitas & abstinentia refrenant ac moderantur diuersas delectationes tactus. Delectationes enim *proportionantur operationibus*, quarum sunt perfectiones, iuxta Aristotelē 9. Ethic. cap. 7. Manifestum est autem alterius generis esse operationes, pertinentes ad vsum ciborum, quibus natura indiuidui conseruatur; & operationes pertinentes, ad vsum venerorum, quibus conseruatur natura speciei: Ergo castitas, quæ est circa delectationes venerorum, est virtus distincta ab abstinentia, quæ est circa delectationes ciborum.

114 **A**lia est castitas spiritualis & metaphoricè dicta, qua mens delectatur spirituali coniunctione ad Deum, & vniuersim cauet, ne delectabiliter coniungatur rebus creatis, contra diuinæ legis præscriptum, iuxta illud 2. Corinth. 11. v. 2. *Respondi enim vos vni viro virginem castam exhibere Christo.* Cui opponitur fornicatio itidem spiritualis, qua mens peccando mortaliter, illicite rebus creatis adhæret, iuxta illud Hieremiæ 3. v. 1. *Tu autem fornicata es cum amatoribus multis.* Qua ratione castitas est virtus generalis; præcipuè tamen in charitate, & alijs virtutibus Theologicis posita, quibus

mens hominis Deo coniungitur, vt docet S. Thomas cit. q. 151. a. 2.

115 **R**espondetur II. Pudicitia non est virtus, nec actus virtutis vniuersim distinctus à castitate; sed comes & actus eiusdem, seu communis circumstantia. Ita S. Thomas quæst. 151. art. 4. ex Augustino lib. de perseuerant. cap. 20. vbi ait: *Prædicanda est pudicitia, vt ab eo qui habet aures audiendi, nihil genitalibus membris illicitum perpetretur.* Ratio est. Quia pudicitia velut à pudore dicta, proprie est circa *de quibus homines magis verecundantur*: quales maxime sunt adus veneri, iuxta Augustinum 14. de ciuiate cap. 18. nempe, quia motus genitalium membrorum non subijcitur imperio rationis, sicut motus aliorum exteriorum membrorum: Ergo pudicitia versatur circa idem obiectum, circa quod castitas, reprimens scilicet & refrenans inordinatos motus corporis castitati aduersos. Et nihilominus quia verecundia est non solum de ipsa commixtione veneri, sed etiam de quibuscunque signis eiudem, iuxta Aristotelem 2. Rhetor. cap. 6. ideo pudicitia attenditur præcipue circa signa venerorum, vt sunt aspectus impudici, oscula & tactus; vepote quæ magis solent deprehendi, ac in sensum incurrere; castitas autem magis respicit ipsam verecundam commixtionem.

116 **E**x quibus colligitur, pudicitiam ad castitatem pertinere, non quasi virtutem ab ipsa distinctam, sed quæ velut exprimat ac repræsentet quandam castitatis circumstantiam, qualis est *refrenatio turpium motuum, quæ sunt signa venerorum*; quamuis interdum vnum pro alio accipiat, vt docet S. Thomas cit. a. 4. vt proinde superius q. 143. art. 1. pudicitiam non nisi improprie vocari partem subiectiuam temperantiæ.

117 **Q**uæritur secundo, an & qualis virtus sit virginitas. Et quidem sermo est, non de virginitate naturali, consistente præcisè in ipsa integritate seu in corruptione corporis, quam ipsa natura secum fert; nec de politica, aut morali qualibet, quæ voluntate quidem, sed sine firmo & constanti proposito eam perpetuo retinendi, aut non nisi vano vel mundano ref. ectu seruat, quales etiam sæpe multis pollutionibus solet esse maculata: sed est sermo de Virginitate Christiana, tam viris, quam foeminis communi, quæ ex proposito perpetuo ob sanctum finem inuiolata corporis integritas & puritas ita conseruatur, vt voluntarie veneræ voluptati, in seminis potissimum resolutione posita, locus nunquam præbeat, vt mox declarabitur.

118 **Q**uo proposito: Respondetur sequentibus pronuntiat. I. Virginitas tum in quadam carnis incorruptione, tum præcipue in perpetuo proposito abstinendi à delectatione veneri consistit. Ita S. Thomas q. 152. a. 1. & colligitur ex Augustino lib. de Virginit. cap. 8. vbi ait: *Virginitas est continentia, quæ integritas carnis ipsi Creatori anime & carni vouetur, consecratur, seruat.* Vbi vocula *vouetur*, videtur accipi latè pro omni proposito firmo & perpetuo; quia ad Virginitatem per se non requiritur votum; sufficit propositum vt dictum.

119 **P**robatur & declaratur assertio. Virginitas enim à virgine dicta videtur: & sicut illud in suo virore

perfi-